

TERE VADÉN

Nouseva voima

Yngwie J. Malmsteen, *Relentless. The Memoir*. Wiley, Hoboken 2013. 273 s.

Jos tarvitsee todistaa, että Zeun otsasta voi yhä Pallas Athenen tavoin lennähtää valmiita vaikutusvaltaisia luomia, voidaan ottaa esille Yngwie Johan Malmsteen, oikealta nimeltään Lars Johan Yngve Lannerbäck. Malmsteen syntyi vuonna 1963 Tukholman lähioh. 80-luvun alussa nauhoite- tuilla demoilla 18-vuotias Malmsteen soitti kutakuinkin yhtä taidokkaasti ja samoin melodiakuvioin kuin 90-luvulla, 2000-luvulla ja vielä nykyään¹. Vaikutelma on väistämätön: ikään kuin ikuinen Malmsteen olisi heitetty kömpelölköjen kellarimuusikoiden keskelle.

Mestarillisuuden saavuttamisen menetelmä on Malmsteenin esittämänä yksinkertainen. Hän kertoo lapsuudesta saakka soittaneensa koko ajan ja ottaneensa kitaran mukaan kouluunkin, silloin kun siellä kävi. Varhaisteinivuosina hän hämmästytti soittokaverinsa osaamalla kaikki Ritchie Blackmoren soolot nuotista nuottiin. Hän kuunteli myös klassista musiikkia ja oli töissä soitinliikkeessä. Silti jää jonkin verran selittämättömäksi, mistä aineksista hän kutoo omintakeisen klassisvivahtaisen ja supernopean tyyliinsä. Blackmore soitti varsinkin tuolloin hyvin bluespohjaisesti ja käytti klassisia sävyjä vain mausteena, kun taas Malmsteenille lyydialaiset ja fryygalaiset asteikot ovat ruisleipää.

Kaikkeen aiemmin kuultuun verrattuna Malmsteenin ensimmäiset levyt, *Rising Force* (1984) ja *Marching Out* (1985), olivat sukupolvikokemuksia ja ilmes- tyksiä. Rokkikitarismia seurannut tunnisti niistä välittömästi, että nyt täällä tapahtuu kummaa ja että maailma on muuttunut. Seikka on vielä hämmästyttävämpi, kun ottaa huomioon, että 70-luvulla oppi oli moninkertaisesti tiukemmassa kuin nykyään. Nyt YouTube tulvii yksityiskohtaisia opetusvideoita mistä tahansa soitto- tai soitintekniikan osa-alueesta, mutta 70-luvulla Eddie van Halen saattoi kääntyä selin yleisöön estääkseen *finger-tapping*-tekniikkansa leviämisen liian laajalti. Malmsteen väittääkin keksineensä omin päin tavan kovertaa kitaran kaula nauhojen väliltä tarkemman kontrollin saavuttami- seksi – tavan, jota myös Blackmore käytti.

Malmsteenin musiikista vitsaillaan totuudenmu- kaisesti, että hän on tehnyt samaa biisiä ja samaa levyä uudestaan ja uudestaan. Ero muihin yhden tempun he- vosiin ja yhden hitin bändeihin kuitenkin on, että Malm- steenin perussetti on soittoteknisesti ja musiikkiteoreetti- sesti haastavampi kuin pentatoninen runtaus AC/DC:n tapaan. Malmsteenin murrettuihin sävelasteikkoihin, tarkkaan artikulaatioon ja hallittuun sormivibraan perus- tuvaa melodiaryöpytystä tulee kuin hanasta kääntämällä.

Malmsteen itse pitää juuri nopeiden juoksutusten täs- mällisyyttä tärkeimpänä teknisenä ominaisuutenaan. Vii- meistään siinä vaiheessa, kun vekkulimainen Paul Gilbert otti plektrakäteen avuksi sähköporan, oli asevarustelun kaltainen kitarasankarien nopeuskilpailu käynyt yhden tien loppuun. Ei Malmsteenin varmaankaan tarvitse väheksyä soittonopeutta happamana pihlajanmarjana, mutta silti hän korostaa ennen kaikkea omaa soittopuh- tauttaan nopeissakin jaksoissa.

Vasten kollektiivista ja kalsaa

Pohjoismaiselle lukijalle elämäkerta antaa paljon samas- tuttavaa. Malmsteenilla on lapsuudessaan ollut periaat- teessa kaikki kunnossa, mutta ei ehkä lopulta kuitenkaan. Äiti oli kenties liiankin sallivainen, turhautunut taiteilija, jonka oli elätettävä perhettään palkkatyöllä käytännössä yksinhuoltajajäätinä. Isoveli ja -sisko yhtä aikaa kaitsivat ja hööpöttivät.

Kirjassa Malmsteen palaa kerta toisensa jälkeen lapsuus- ja nuoruusvuosien Ruotsin tarkemmin määrit- telemättömään, kaikkialla luuraavaan ”kunnollisuuden” ja normaaliuden vaatimukseen. Hän ei voi sulattaa aja- tusta, että elämän on kuljettava kutakuinkin hahmo- teltavissa olevia ratoja, koulun kautta oikeisiin töihin ja niin edelleen. Kollektivistinen ilmapiiri ei kannusta erottautumaan muista. Varsinkin yhdysvaltalaiselle ylei- sölle Ruotsia on helppo luonnehtia kattavasti ”socialisti- seksi”. Toinen asia, jota hän entisessä kotimaassaan vihaa, on jatkuva kylmyys ja pimeys: ”Kun muistelen Ruotsia, mielessäni on ensimmäisenä pimeys, pureva kylmyys, ja lumipenkat yhdeksän tai kymmenen kuukautta vuo- dessa.” (5) Matkalla reenikämpälle on kylmä, reenikäm- pällä on kylmä, kaljotellessa ulkosalla on kylmä. Ei sikäli, että Malmsteenilla olisi kovin rankkaa valitettavaa, koska äidinpuoleinen varakas isoäiti piti huolta, että soitto- kamat ja reenikämpät kuitenkin löytyivät.

Suuri osa Malmsteenin persoonallisuudesta ja siihen elimellisesti liittyvästä musiikista on syntynyt suorana vas- tareaktionä yksilöllisyyden tukahduttavaan paineeseen ja kylmyyteen. Jos Malmsteen vain voi jotenkin erottautua joukosta, hän tekee sen. Kuten kirjassa lainattu Spinal Tap -hahmo David St. Hubbins lausuu: ”On hienoa, että hän laittaa levynkansiin nimensä muodossa Yngwie J. Malmsteen – ei sitten ole vaaraa sekoittaa häntä muihin alalla liikkuviin Yngwie Malmsteeneihin.” (1)

Vuonna 2003 Malmsteen kiersi Steve Vain ja Joe Satrianin kanssa jakamassa kitarayliannostuksia nimellä

G3. Yhteissoitoissa tyyllitaurit ja herrasmiesmäisistäkin elkeistä tunnetut Vai ja Satriani yrittivät jossain määrin sovittaa soittonsa kappaleiden henkeen (Neil Youngia ja Jimi Hendrixiä), kun taas Malmsteen aina soolovuoron saadessaan päästeli menemään anteeksipyytelmättömän pidäkkeettömän lurituksen, jolla oli hyvin vähän tekemistä soitettun kappaleen kanssa. Ikään kuin Yngwie olisi vieläkin ollut täynnä autotallienergiaa, raivoa todistaa olevansa joku muu kuin muut. Parhaimmillaan tämä *Yng-way* tuottaa herkkuisia tuloksia, kuten vuoden 2000 versiossa ABBA:n hitistä ”Gimme! Gimme! Gimme!”. Suoraviivaisuus ja energiataso yhdistettynä jälleen täysin väärästä genrestä pulpahtaviin soololurituksiin nostavat muutenkin vetävän kappaleen uusille kierroksille. Tästäkin syystä Malmsteenin jatkuva pysyttelemine omalla mukavuusalueella melko tarkasti on sääli, koska hän osaa halutessaan soittaa myös kohtuullisen muhevaa bluesia, kuten esimerkiksi Hendrixin kappaleessa ”Spanish Castle Magic” (myös vuoden 2000 kokoelmassa *Anthology*).

Henkilökohtaisen elämän puolella mukavuusalueella pysyttely näkyy lämpimän asuinpaikan valintana ja mauttomina vaatteina. Malmsteenin paheet sopivat hyvin rokkistara-kliseeseen, mutta myös tukholmalaispojan pirtaan: kännäystä, häirikkösoittoja, nopeita autoja ja ylisuuria koruja. Kännipäiten kaljanhakumatkalla Yhdysvalloissa ajettu kolari vei viikoksi koomaan ja pakotti opettelemaan varsinkin oikean käden soittoliikkeet uudelleen. Lukuisat avioliitot eivät kestäneet, kunnes nykyinen siippa April laittoi niin Malmsteenin levy-yhtiön kuin ruokavalionkin kuntoon. Herättämistään skandaaleista ja varsinkin ruotsalaisten iltapäivälehtien lööpeistä huolimatta Malmsteenin ylilyönnit ovat siltikin jopa – tavanomaisia. Poikkeuksellista on vain häpeämätön vimma, jolla ne suoritetaan: jokakertainen valmius oman taituruuden toteamiseen, kymmeniä rolexeja, satoja kitaroita, miljoonia nuotteja.

Liian hyvä itsekseen

Yngwien suurin vahvuus, itseriittoisuus, on antiikin tarujen ennustamaan tapaan myös hänen suurin heikkoutensa. Hän ei ole oikeastaan koskaan antanut toisen elävän muusikon haastaa itseään eikä ole tarvinnut sparrauspartneria Jagger–Richards- tai van Halen–Rothvaikutteisten teostensa lähteeksi. Lyhytaikainen lyöttäytyminen yhteen entisen Rainbow-laulaja Joe Lynn Turnerin kanssa tuotti *Odyssey*-levyllä (1988) Malmsteenin suurimmat hitit, joilla Turnerin ja tuottajien keskiteyävällisempi maku kuuluu. Mutta sen pidempään yhteistyö ei kestänyt. Ruotsalainen kosketinsoittaja Jens Johansson lienee ainoa, jonka lavaläsnäolo, nopeuskisassa pärjääväiset soitotaidot ja sairaalloiset käytännön pilat ovat tosissaan ajaneet Malmsteenin parempiin suorituksiin. Muuten hän on musiikkinsa ja yhtyeensä yksinvaltiainen, kuten hän kirjassa moneen kertaan toteaa.

Malmsteenin yhtye ei sen paremmin studiossa kuin kiertueellakaan oikeastaan ole bändi, jonka jäsenillä

olisi tietyissä puitteissa varaa tulkita ja improvisoida. Pikemminkin yhtye on orkesteri, jonka jokainen jäsen, laulajaa myöten, esittää Malmsteenin kirjoittamaa partituuria. Kun yhtyeeseen sitten tulee rokkitaustaisia jäseniä, erilainen käsitys bändin luonteesta ymmärrettävästi aiheuttaa pahaa kitkaa, lyhytaikaisia työsuhteita ja katkeria jälkikommentteja. Malmsteenin saa tällaisissa tilanteissa helposti näyttämään suuruudenhullulta ja kohtuuttomalta, mutta oikeastaan hän toteuttaa erilaista näkemystä yhdessä soittamisesta; klassisen musiikin malli on lainattu rokkiihtyeeseen. Vain säveltäjällä, johtajalla ja solistilla – jotka tässä tapauksessa ovat yksi ja sama henkilö – on musiikillisia vapauksia toteuttaa käsityksiään.

Vaikka tämä ympäristössään outo vaatimus ei musiikillisesti ole lopultakaan kohtuuton, Malmsteenin yksinvaltiutus on siltikin hän oman työnsä tiellä. Tuskin yhdeltä ihmiseltä voidaan odottaa enempää kuin kokonaisen uuden musiikkityylin – ”neoklassisen kitarahevin” – perustamista, mutta siltikin Malmsteen jummittaa. Odotettavissa ollut hyppy perinteisemmän klassisen musiikin pariin toteutui yhteistyössä perinteikkään Tšekin filharmonisen orkesterin kanssa. Orkesteri levytti vuonna 1998 Malmsteenin säveltämän ja yhdessä David Rosenthalin kanssa orkestroiman teoksen *Concerto Suite for Electric Guitar and Orchestra in E Flat Minor Op.1*. Jälleen Malmsteen itse korostaa eroa aiempiin rock-yhtyeiden ja klassisten orkesterien yhteisteoksiin, kuten Deep Purplen ja lontoolaisen Royal Philharmonic Orkestran vuonna 1969 esittämään teokseen *Concerto for Group and Orchestra*, jonka sävelsi Jon Lord. *Deep Purplen* tapauksessa bändi soittaa ja filharmonia lisää instrumentteja, kun taas Malmsteenin teoksessa sinfoniaorkesterin solistina toimii sähkökitaristi.

Malmsteenin seuraajille konsertto maistuu ja klassisen musiikin tuntijat ovat todenneet, ettei se sävellyksenä ole yhtä toivottoman yksipuolinen kuin jotkin muut rokkareiden yritelmät. Kirjasta paistaa myös Malmsteenin aito pelko, selviääkö hän konserton liveesityksestä kuivin jaloin, ja aito ylpeys saavutuksestaan. Hän ei ole kuitenkaan jatkanut tähän suuntaan, vaan on läpi 2000-luvun julkaissut soololevyjä, jotka ovat enemmän tai vähemmän onnistuneita muunnelmia teemasta *Rising Force*.

Turhan moni lahjakas muusikko tyytyy ikääntyessään perustamaan oman studion, ikään kuin valmentajaksi siirtyvä urheilija. Musiikin voima osoittautuu olleen pääasiassa nuoruuden puhkua. Tällainen pelko herää jo Malmsteeninkin kohdalla, varsinkin koska omassa studiossa tuotetut levyt kuten *Perpetual Flame* (2008) ja *High Impact* (2009) kuulostavat kovin tinapurkkipaisilta. Liiallinen itsenäisyys kuristaa jo soundiakin. Malmsteen ei ole laulunkirjoittaja sanan täydessä merkityksessä. Hän osaa luoda mielenkiintoisia sointurakenteita ja melodiakulkuja, mutta harvoin niistä muodostuu tarttuvia kokonaisuuksia pop-tyyliin. Hän on kehittynyt soloistina ja soittajana, mutta ei juurikaan biisintekijänä tai orkesterin kokoajana, managerina tai johtajana. Täs-

säkin hän haluaa, kohtalokseen, olla täysin itseriittoinen; Malmsteenien tullaan kuulemaan Malmsteenin virtuositeetin vuoksi.

Malmsteen onkin parhaimmillaan päästessään soololemaan onnistuneen sointurakenteen kantamana, kuten kappaleissa ”Priest of the Unholy” (levyllä *Perpetual Flame*) tai ”Eclipse” (samannimiseltä levyltä vuodelta 1990). Samasta syystä hän on myös kiinnostava live-esiintyjä, joka tilanteessa innostuu reagoimaan studiota ja partituurin seuraamista rikkaammalla ja vakuuttavammalla tavalla – myös ”Priest of the Unholy” kuulostaa paljon avarammalta ja lennokkaammalta *Young Guitar*-lehdelle heitetystä instrumentaalidemossa vuodelta 2008². Kenties hän olisi luonut paremman legendan

lähes levyttämättömänä live-esiintyjänä, kuten teki hänen esikuvansa Niccolò Paganini.

Sanotaan, että jos on lusikalla annettu, ei voi kauhalla vaatia. Mutta entä jos onkin annettu oikein saavilla? Malmsteenilta ei ainakaan olisi kohtuutonta vaatia vielä yhtä askelta eteenpäin, koska hän tiivistää musiikillisen asenteensa osuvasti myös sanoiksi: ”*More is more.*”

Viitteet

- 1 https://www.youtube.com/watch?v=XKnrOwhx3sc&index=1&list=PLx09kk_3MMd9K5TTSJuVtvPY70ACXwUcT; http://www.liveleak.com/view?i=b38_1415478398
- 2 https://www.youtube.com/watch?v=MVa3W4y_Ge4